

Kitap İncelemesi

Gönderim Tarihi: 09.04.2025

Kabul Tarihi: 18.09.2025

Yayın Tarihi: 21.12.2025

Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi, 2025, 5(2): 576-583

Book Review

Received Date: 09.04.2025

Accepted Date: 18.09.2025

Published Date: 21.12.2025

DOI Number: 10.59902/yazit.1672902

MİRJAQIP DUWLATOV'UN TÜRKÇE-RUSÇA SÖZLÜĞÜ: TÜRK TİLİ

Mirjaqip Duwlatov's Turkish-Russian Dictionary: *Turkish Language*

Fatma TATLI*

ÖZ

Sözlükler, dilin korunması ve gelişimi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Türk dünyasında sözlükçülük 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud tarafından Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmış olan *Dîvânu Lugatî't-Türk* ile başlamıştır. Türk dünyasının ilk sözlüğü olan *Dîvânu Lugatî't-Türk*'ten itibaren günümüze kadar Türk dilinin hemen hemen her lehçesi ile ilgili sözlük yapılmaya çalışılmıştır. Özellikle Kazak, Kırgız, Özbek, Azerbaycan ve Türkiye Türkçesi üzerine kapsamlı çalışmalar yapılmıştır. Bazı sözlükler ise tıpkı *Dîvânu Lugatî't-Türk* gibi, Türkçe ile başka diller arasındaki karşılıkları göstermektedir. Bu geleneğin önemli örneklerinden biri de Kazak aydını Mirjaqip Duwlatov tarafından yazılmış olan *Türk Tili* sözlüğüdür. Duwlatov'un kaleme aldığı bu eser ömrü vefa etmediği için tamamlanamamış ancak büyük bir dil mirası olarak kalmıştır. Duwlatov'un Sovyet Yönetimi zamanında esir edildiği dönemde hapishanedeki diğer Türk soylu mahkumlara Rusça öğretmek için yazmış olduğu Türkçe – Rusça sözlüğü, yıllar sonra Türkiye'de, Onur Balci ve Gülmira Ospanova tarafından *Mirjaqip Duwlatov'un Türkçe-Rusça Sözlüğü: Türk Tili* başlığıyla bazı ekler ve açıklamalar ilave edilmek suretiyle yayınlanmıştır. Söz konusu eser, yalnızca *Türk Tili* sözlüğünü içermekle kalmayıp, aynı zamanda Duwlatov'un hayatını ve dil alanındaki katkılarını da kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Bu sayede, yazarın sözlükçülük alanındaki katkıları ile Türk dünyasındaki düşünsel mirası, okuyucuya daha geniş bir perspektiften sunulmuş ve dil alanında önemli çalışmalara ışık tutmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türk dünyası, Türkçe, Mirjaqip Duwlatov, sözlük, Türk tili

ABSTRACT

Dictionaries hold a central role in the preservation and development of language. The tradition of Turkic lexicography began in the 11th century with *Dîwân Lughât al-Turk*, compiled by Mahmud of Kashgar to teach Turkish to Arab audiences. Since this seminal work, extensive efforts have aimed to document virtually every Turkic dialect, with particular attention to Kazakh, Kyrgyz, Uzbek, Azerbaijani, and Turkish. Some dictionaries, like *Dîwân Lughât al-Turk*, additionally provide cross-linguistic correspondences between Turkish and other languages. A notable example of this tradition is the *Türk Tili* dictionary authored by the Kazakh intellectual Mirjaqip Duwlatov, which, although left unfinished due to his untimely death, has survived as a significant component of the Turkic linguistic heritage. Composed during his imprisonment under the Soviet regime to teach Russian to fellow Turkic prisoners, this dictionary was later published in Turkey by Onur Balci and Gülmira Ospanova under the title *Mirjaqip Duwlatov's Turkish-Russian Dictionary: Türk Tili*, with additional notes and explanations. Beyond presenting the lexicon itself, the publication provides a

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Nevşehir-Türkiye. E-posta: fatatlima@gmail.com. ORCID: 0009-0006-0301-8638.

comprehensive account of Duwlatov's life and his contributions to linguistics, thereby offering readers a broader perspective on his impact on Turkic lexicography and illuminating his enduring intellectual legacy within the field of language studies.

Keywords: Turkish world, Turkish, Mirjaqıp Duwlatov, dictionary, Turkish Language

Balci, Onur ve Ospanova, Gülmira (2020). *Mirjaqıp Duwlatov'un Türkçe-RuŇa Szlg: Türk Tili*. İstanbul: Kriter Yayınları, 235 sayfa.

Mirjaqıp Duwlatov, dönemin siyasî ve toplumsal geliŇmelerinden beslenen dŇnce dünyasını eserlerine yansıtan; bağımsızlık ülküsünü ve millî bilinci ön plana çıkararak, çok yönlü bir edebî aydın ve fikir adamıdır. Balci ve Ospanova, Mirjaqıp Duwlatov'un hayatı ve Ňahsiyetini farklı yönleriyle ele almakta ve onu Ňu Ňekilde tanıtmaktadır:

Mirjaqıp Duwlatov; varlığını halkının bağımsızlığı yoluna adayan hem Kazak Edebiyatı hem de Türk Dünyası Edebiyatı için önemli bir yazar, Ňair, eğitimci, siyasetçi ve gazetecidir. Eserlerinde, baŇtan sona büyük halk kitlelerini eğitime ve millî Ňuurun ŇahlanıŇına güçlü bir Ňekilde davet etmiŇtir. Duwlatov'un hayat yolunu baŇlıca dört dönemde ele almak mümkündür. Birincisi; dünya grŇnn oluŇmaya baŇladığı çocukluk ve ilk gençlik yılları. İkincisi; 1904-1905 Rus-Japon SavaŇı sırasında ilk Kazak anayasal demokratların faaliyetlerini baŇlattıkları, yeni parti ve demokratik yayınların kurulduğu yıllar. Üçüncüsü; Ňubat ve Ekim devrimlerinin, i savaŇların olduğu yıllardaki zor hayat Ňartları. Dördüncüsü; Sovyetlerin kurulduğu ve yazarın suçsuz yere tutuklanarak hayatının kalan kısmını geçirdiği Solovets alıŇma kamplarındaki hayatıdır (2020: 1).

Yazarın hayatı genel olarak mücadelelerle gemiŇtir; ancak o, pes etmeden her daim Kazak halkının bağımsızlık ve özgürlük mücadelesini kazanacakları umuduna sıkı sıkıya sarılmıŇtır. Dilinden dŇrmediđi "Uyan!" nidasıyla halkını sürekli bu zulümden kurtarmaya, dŇnmeye ve onları özgürlüğe kavuŇturmayı hedeflemiŇtir. Onun bu istikrarlı duruŇu pek çok insan üzerinde etkili olmuŇtur. Duwlatov, millî bağımsızlık, sosyal yaŇam, ekonomi, kültür, edebiyat, tarih ve din meselelerinden dönemin uluslararası durumlarına kadar eŇitli konulardaki eserleri, yazı ve makaleleriyle okurlarına çok değerli bilgiler sunmuŇtur. Ancak onun bu eserleri ve hayatı hakkındaki birçok bilgiye itibarı geri verildikten, baŇka bir ifadeyle suçsuz olduğu anlaŇıldıktan sonra ulaŇılabilmemiŇtir. (Balci ve Ospanova, 2020: 9). Duwlatov'un eserleri arasında, özellikle Balci ve Ospanova'nın da alıŇma konusu olan *Türk Tili* szlg, 1932 yılında esir kampında RuŇa bilmeyen Türk'lere RuŇa öğretmek amacıyla hazırlanmıŇtır. Yıllar sonra, Balci ve Ospanova bu szlg, yazarın hayatı ve diğer eserleriyle ilgili detayları da dikkate alarak *Mirjaqıp Duwlatov'un Türkçe-RuŇa Szlg: Türk Tili* baŇlıđıyla yayınlamıŇlardır.

Bahsi geçen eser, toplamda üç b÷lùmden oluşmaktadı: “Mirjaqıp Duwlatov’un Hayatı ve Eserleri”, “Türk Tili S÷zlùęù” ve “Dizin”. Birinci b÷lümü ise kendi içerisinde hayatı ve eserleri kısmı olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Eserin birinci b÷lümün ikinci kısmı olan “Mirjaqıp Duwlatov’un Eserleri” başlığı altında, onun şiirlerinden, romanından, hikâyelerinden, tiyatro eserinden, okul kitaplarından, tercùmelerinden ve gazete yazılarından bahsedilmiştir. şiirlerinden *Oyan Qazak!* “Uyan Kazak!”, *Azamat* “Vatandař” ve *Terme* “řiir” isimli eserleri ele alınmıştır. *Oyan Qazak!* “Uyan Kazak!”, şairin ilk řiir kitabıdır. Bu kitapta 1902-1909 yılları arasında yazdığı şiirler yer almaktadır. S÷z konusu kitaptaki şiirlerde arlığın s÷mùrge politikası, halkın sanat ve ilimden yoksun kalışı, sıkıntılar içinde yaşamını idame ettirmesi, y÷neticilerin nasıl olması gerektiği, ÷ęretmenlerin ve vatandaşların g÷revleri gibi konular işlenmiştir (Balci ve Ospanova, 2020: 15). Kitap, Rus maęlùbiyetini tasvir ettiği için Rus hùkùmeti tarafından yasaklanmış ve şair hapse mahkùm edilmiştir (Balci ve Ospanova, 2020: 16). *Azamat* “Vatandař”, şairin ikinci řiir kitabıdır. Hacmi bakımından *Oyan Qazak* “Uyan Kazak” a g÷re daha kùùk olup ayrıntılara daha az yer verilmiştir. şair; mùcadeleci ruhunu, halkın maddi durumunu, insani özellikleri, eğitim ve aydınlanma konularını ele almıştır (Balci ve Ospanova, 2020: 17). *Terme* ise daha çok okuyan gençlere ithaf edilmiş; onları uyandırmak, ilim ÷ęrenmeye çağırmak ve halkı cehaletten kurtarmak amaçlanmıştır (Balci ve Ospanova, 2020: 18).

Kazak edebiyatının ilk romanı kabul edilen *Baqıtsız Jamal* “Talihsiz Cemal”, Duwlatov’un eseri olmasının yanı sıra gerçek bir olay ÷zerine temellendirilmiştir. Romanın başkarakteri Jamal, ailesi tarafından sevdiği adama değil de bir başkasına eş olarak verilen genç bir kızdır. Ancak o, sevdiğine kaar. Sevdięinin bir sùre sonra hastalanıp ÷lmesi ÷zerine Jamal, baba evine geri d÷ner ve tekrar eski nişanlısına verilir. Kocasına ona rahat yùzù g÷stermediği ve sùrekli d÷vdüęù için daha fazla dayanamayıp karlı, fırtınalı bir gecede tekrar kaar, yolunu kaybeder ve donarak can verir. Cesedi birkaç yolcu bulmuştur ve Jamal’ın cebinden de kendi talihsizliğine yakındığı bir mektup çıkmıştır. *Baqıtsız Jamal* yayımlandıktan sonra birçok yazar, bu romanın konusundan etkilenerek ve esinlenerek eserler yazdıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca romanda bahsedilen genç kız Jamal’ın yaşadığı talihsiz hayatın, k÷ydeki diğer kızlara da ÷rnek teşkil ettiğini ifade etmişlerdir (Balci ve Ospanova, 2020: 20-21).

Hikâyeleri başlığı altında Duwlatov’un çeşitli öykülerine yer verilmiştir. Duwlatov; Qazak, Ayqap gibi gazete ve dergilerde çalıştığı d÷nemde, 1911-1924 yılları arasında kaleme aldığı hikâyelerini yine bu gazete ve dergilerde yayımlamıştır (Balci ve Ospanova, 2020: 22). Bunlardan *Eki Qızdıñ Muñı* “İki Kızın ÷zùntüsù” isimli hikâyede; Kazak kızlarının özgùrlüęù, hakları ve hayat arkadaşını kendisinin seçmesi gibi hususlar ele alınmıştır (Balci ve Ospanova, 2020: 22-23). *Qımbat Tay* “Pahalı Tay” isimli hikâyede; kiř ayı şartlarında zayıf dùřen tayını pazara g÷türüp satmak isteyen Kazak ile yarı fiyatına almak isteyen Rus arasındaki pazarlık

mizahi tarzda anlatılmıştır (Balci ve Ospanova, 2020: 23). *Çıtaytu, Pisayu* “Okuyorum, Yazıyorum” isimli hikâyede ise Rusça biliyorum diyerek yönetici seçilen ve daha sonra tercmanının kötü niyetliliğinden suçla karışan gencin trajikomik durumu ele alınmıştır. Hikâyenin asıl amacı ise çarlık döneminde ancak Rusça bilenlerin yöneticiliğe seçilebildiğiyi gerçeğini yermektedir (Balci ve Ospanova, 2020: 23).

Kazak edebiyatının ilk tiyatro eserlerinden biri sayılan *Balqiya*’da işlenen konu “Bağıtsız Jamal” romanında ele alınan konu ile paraleldir ve dönemin sosyal meselelerini, karakterlerini gözler önüne sermektedir. Türk edebiyatındaki ilk tiyatro eseri olan Şair Evlenmesi gibi gelenekten gelen unsurları bu eserde gözlemek mümkündür (Balci ve Ospanova, 2020: 24-26).

Yazarın, *Eser Tanıtımları*’na bakıldığında, yazılar ya Kazakçadır ya da Kazakçaya tercüme edilmiştir. Tanıtımlarının pek çoğuy *Eñbekři Qazak* ve *Jas Qayrat* başta olmak üzere çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmıştır. Tanıtımlarda eserlerin fiyatına kadar pek çok bilgi bulmak mümkündür (Balci ve Ospanova, 2020: 26-27).

Ders kitabı niteliğindeki *Oquw Quralı* “Okuma Kitabı” incelendiğinde, onun Cedit Usul eğitim sisteminde benimsenmiş olan Arap alfabesi ile hazırlanmış olduğuy görülmektedir. Kazak halkının tarihî kahramanlarını ve adalet temalı eserleri bu kitapta bolca bulmak mümkündür. Eserin en sonunda otuz beş adet atasözüne yer verilmiştir (Balci ve Ospanova, 2020: 28). Yazarın matematik konusunda ele aldığuy ders kitabı *Esep Quralı* “Matematik Kitabı”, daha çok dört işlem ve temel matematik bilgilerini içerir (Balci ve Ospanova, 2020: 28). *Esep Quralı-Ekinşi Jıldıq* “İkinci Yıl İçin Matematik Kitabı” kitabında ise matematiğey dair daha detaylı konuların ele alındığuy görülmektedir (Balci ve Ospanova, 2020: 28).

Tercümelerinden *Qılmıştıq İsterdi Jrgizuw Zañı* “Ceza Hukuku Kanunu”, *Ugolovno-Protsessual’nyı Kodeks* isimli kanun kitabının tercümesidir. Duwlatov bu eseri, Qadırbayev ve Arıstanbekov ile birlikte tercüme etmiştir (Balci ve Ospanova, 2020: 29). *Aqı Zañı* “cret Kanunu”, *Grajdanskiy Kodeks* isimli hukuk metninin tercümesidir. Eserin baskıdaki tam adı *Jalpı Resey Respublikasınıñ Aqı Zañı* “Rusya Cumhuriyeti’nin Genel cret Kanunu” olarak verilmiştir (Balci ve Ospanova, 2020: 29). *Avıl Şaruvaşılığuy Arteliniñ Ustavı* “Tarım Kooperatifi Tzğuy Ynetmeliğiy” isimli tercümesi basıldığuy zaman Duwlatov hapistedir. Kooperatif işlerinde daima nc olmak, bu eserin yazılma amacı olarak gösterilmiştir (Balci ve Ospanova, 2020: 29).

Aynı zamanda Duwlatov’un pek çok farklı konuya değindiğiy toplam iki yüz otuz sekiz gazete yazısı bulunmaktadır. Bu yazılarda daha çok sosyal meselelere değinmiş olup bununla ilgili doksana makale kaleme almıştır. Bu yazıların her biri toplumu dikkatle szen bir sosyolog, dünyadaki siyasi olaylara hâkim bir siyaset adamı, kendi halkının tarihini iyi bilen bir tarihçi ve eser eleştirisi yapan bir edebiyat eleştirmeni tarafından kaleme alınmış kadar söz konusu alanlara hâkim

yazılarıdır (Balci ve Ospanova, 2020: 31). Çünkü Duwlatov, bu niteliklerin hepsine haizdi.

Eserin ikinci ve asıl konunun işlendiği bölüm olan “Türk Tili Sözlüğü”, kendi içerisinde iki kısma ayrılmıştır: “Türk Tili Sözlüğü Hakkında” ve “Türk Tili Sözlüğü-Metin”. İlk kısımda Türk Tili sözlüğü ile ilgili şu bilgilere yer verilmiştir.

Türk Tili, Mirjaqıp Duwlatov tarafından 1932 yılında Solovki Esir Kampı’nda (Соловецкий лагерь) el yazısıyla Türkçe-Rusça olarak Arap ve Kiril harfleri ile yazılan sözlüktür. Sözlük ile ilgili çok fazla bilgi yoktur. Duwlatov’un bütün eserlerinin toplandığı Mirjaqıp Duwlatulı Altı Tomdıq Şığarmalar Jiynağı “Mirjaqıp Duwlatov’un Altı Ciltlik Eser Derlemesi” isimli eserin beşinci cildinde bu eserin tıpkıbasımı vardır ve eserin ilk sayfasının yanında şu şekilde bir not bulunmaktadır: Türk Tili, Beyazdeniz Kanalı’nda tutsak olduğu dönemde Mirjaqıp Duwlatulı’nın düzenlediği Kazakça-Türkçe-Rusça tamamlanmamış sözlüğünün A harfinden P harfine kadarki kısmıdır ve kurşun kalem ile doldurulan üç defterden oluşur... Bu tarihî üç defter, 1935 yılında İç İşleri Halk Komiserliği (HKБД) tarafından gönderilen Duwlatov’un elbiseleri ve mektupları ile birlikte gelmiştir. Açıklamada her ne kadar Kazakça-Türkçe-Rusça dense de sözlükte Kazakçaya dair sadece birkaç kısa cümle mevcuttur (Balci ve Ospanova, 2020: 33).

Bahsi geçen bu eser, Mirjaqıp Duwlatov’un esir kampındayken kendisi gibi esir olan ve Azerbaycan Türkü oldukları düşünülen mahkûmlara Rusça öğretmek için hazırlanmış Türkçe-Rusça bir sözlüktür. Duwlatov’un esir kampında hastalıktan ölmesi sonucu toplamda dört defter tutan çalışmasının üçü, yazarın eşine gönderilmiş; eşi de bu defterleri kızı Gülnar Duwlatova’ya emanet etmiştir. Gülnar Duwlatova, İkinci Dünya Savaşı’na ve Stalin zulmüne rağmen defterleri saklamayı başarmıştır. Sözlüğün tıpkıbasımı, 2013 yılında, Kazakistan’ın Almatı şehrinde Mektep Yayınevi tarafından yayımlanan *Mirjaqıp Duwlatulı Altı Tomdıq Şığarmalar Jiynağı* “Mirjaqıp Duwlatov’un Altı Ciltlik Eser Derlemesi” adlı çalışmanın beşinci cildi içerisinde yayımlanmıştır (Balci ve Ospanova, 2020: V). Onur Balci ve Gülmira Ospanova’nın hazırlamış olduğu çalışma da bu tıpkıbasıma dayanmaktadır. Sözlük üzerine yaptıkları bu çalışmayı *Mirjaqıp Duwlatov’un Türkçe-Rusça Sözlüğü: Türk Tili* adıyla Türkiye Türkolojisi’ne kazandırmışlardır. Balci ve Ospanova, ön sözde, bu sözlüğün Türkiye’de yayımlanması konusundaki görüşlerini şu sözlerle ifade etmişlerdir: “Duwlatov’un bu eserini, sözlüğünü yazdığı dilin yaşadığı topraklarda yayımlıyor olmak, sanırız Türkiye ve Türklük sevdalısı Türik Balası’nın en çok görmek isteyeceği hususlardan biri olurdu” (2020: VI).

Balci ve Ospanova’nın hazırlamış olduğu bu eserde, *Türk Tili Sözlüğü-Metin* kısmı bir tablo şeklinde düzenlenmiş ve üç sütun halinde sunulmuştur. Soldan sağa doğru birinci sütunda sözcüğün Türkçesi, ikinci sütunda Kiril harfli okunuşu

ve parantez içinde kelimenin Kiril harfleriyle yazılışı yer almaktadır. Üçüncü sütunda ise sözcüğün Rusçası ve tek tırnak içinde Türkçesi verilmiştir. Bu kısım eserin 42 ile 122. sayfaları arasında yer almaktadır. Duwlatov'un kaleme aldığı sözlükten farklı olarak madde başları soldan sağa doğru yazılmış ve sözcüğün Arap harfleriyle yazılışına yer verilmemiştir. Ayrıca, sözcüğün Kiril harfli okunuşunun yanında parantez içinde Kiril harfleriyle yazılışı da verilmiştir:

Türkçe	Okunuş (Kiril Harfli)	Rusça
elcek	el'djäk (эльджак)	перчатка 'eldiven'
ne vakt (haçan)	na-vekt (на-вект)	когда 'ne zaman'
ebedî	âbâdi (ăbăди)	вековечность 'ebedîlik,sonsuzluk'
süvârî	syavari (сявари)	всадник 'atlı, süvari'

Sözlüğün tıpkıbasım her sayfasında ortalama 18-25 sözcük bulunmaktadır. Özellikle Kiril harflerinin madde başı olarak gösterildiği sayfalarda daha az sözcük bulunmaktadır. Sözlükte günlük hayatta kullanılacak sözcükler, hukuki terimler, hayvan isimleri, zamirler ve yer-yön zarfları gibi pek çok sözcük yer bulmuştur. Söz varlığına bakıldığında Azerbaycan Türkçesine ait sözcüklerin daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Hem Azerbaycan Türkçesine özgü sözcüklerin mevcudiyeti hem de sözcüklerin yazımında söz konusu bu lehçenin fonetik özelliklerinin imlaya yansımaları; örneğin: *ov* "av", *çoh* "çok", *arvad* "kadın", *dovşan* "tavşan", *dırnağ* "tırnak" bu görüşü desteklemektedir (Balci ve Ospanova, 35). Sözlükte sözcüklerin yanında söz öbeklerinin de bulunduğu görülmektedir. Örneğin; *harab eylemek*, *günün batması* gibi sözcüklerin Rusçaları da bazen tek bir sözcükle bazen de sözcük öbeğiyle karşılanarak verilmiştir.

Sözlükte toplam bin altı yüz elli dört sözcük/ söz öbeği bulunmaktadır. Bu söz varlığında seksen sekiz fiil öbeği, kırk dört Farsça yapılı tamlama, kırk dört Türkçe yapılı tamlama, dokuz Arapça yapılı tamlama, bir Farsça-Arapça yapılı tamlama, kırk yedi Türkçe yapılı sıfat tamlaması, beş tekrar öbeği ve dokuz sıfat fiil öbeği bulunmaktadır. Sözlükteki diğer söz varlığı münferit sözcüklerden müteşekkildir (Balci ve Ospanova, 2020: 36).

Duwlatov, bazı sözcüklerin okunuşlarını Kiril alfabesi ile vermiştir. Kiril harfli okunuşunun verilmediği toplam beş yüz bir sözcük veya söz öbeği bulunmaktadır. Yüz on sözcük veya söz öbeği eş anlamıyla birlikte verilmiştir. Altı sözcüğün ise Rusçası verilmemiştir" (Balci ve Ospanova, 2020: 39). Sözcüklerin okunuşlarını ve Rusçalarını verirken bazı sesleri farklı harflerle karşılamış ve sözcüklerin

okunuşlarını farklı biçimlerde vermiştir. Örneğın: Mümessil “temsilci”-myumässil (мюмässиль), örtmek-iortmek (иортмек) (Balci ve Ospanova, 2020: 37).

Eserin üçüncü ve son bölümünü “Dizin” oluşturmaktadır. Dizin yirmi altı sayfadan oluşmaktadır (Balci ve Ospanova, 2020: 123-148). Dizin bölümü, küçük bir sözlük şeklinde hazırlanmış olup A’ dan Z’ ye kadar toplam bin altı yüz elli dört sözcük bulunmaktadır. Dizin bölümünden sonra *Kaynakça* yer almaktadır. Kaynakçadan sonra ise Mirjaqıp Duwlatov’un kendi el yazısıyla hazırlanmış olduğu sözlüğün “*Tıpkıbasım*” ı vardır (Balci ve Ospanova, 2020: 155-235).

Duwlatov’un tamamlanmamış bu sözlüğü, tarihî bir nitelik taşımasının yanı sıra bir Kazak Türk’ünün, o dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda, kendi lehçesi dışındaki bir lehçede sözlük hazırlanmış olması bakımından değerini önemli ölçüde arttırmaktadır. Ayrıca bu çalışmasıyla Duwlatov, Türk lehçelerine önemli derecede hâkim olduğunu da göstermektedir. Esir kampında kendisi de mahkûmken ve zor koşullar altında, Rusça bilmeyen esir Türklerin zorbalığa uğramalarını engellemek için Rusçayı öğretmeyi amaçlayan Duwlatov, insanın ne şartta olursa olsun her şeyi başarabileceğini, devleti için yararlı işler yapmayı şiar edinen toplumun bir gün refaha ereceğini vurgulamaktadır.

Balci ve Ospanova’nın, Mirjaqıp Duwlatov ile ilgili başka çalışmaları da bulunmaktadır. Sözlüğün yayımlanmasının akabinde Duwlatov’un edebî çalışmalarının yer aldığı *Mirjaqıp Duwlatov’un Edebî Eserleri* adlı çalışmalarını yayımlamışlardır. Türk Dünyası’na kattıkları böylesine değerli ve faydalı çalışmalardan ötürü Doç. Dr. Onur Balci ve Dr. Öğr. Üyesi Gülmira Ospanova’yı içtenlikle kutluyor, gelecek çalışmalarının devamını diliyoruz.

Kaynakça

Balci, Onur ve Ospanova, Gülmira (2020). *Mirjaqıp Duwlatov’un Türkçe-Rusça Sözlüğü: Türk Tili*. İstanbul: Kriter Yayınları.

Ekler

Görsel 1: Mirjaqıp Duwlatov

Görsel 2: İncelemeye konu edilen kitap.

Çalışmanın yazarı/yazarları "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İl-keleri" çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmişlerdir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Yazar tarafından çalışmayla ilgili herhangi bir destek veya teşekkür beyanında bulunulmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmanın araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak ya-zarın/yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarın Notu: Bu çalışma ile ilgili yazarın beyan ettiği herhangi bir not bulunmamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmanın tüm bölümleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors":

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgment: No statement of support or acknowledgement was made by the author regarding the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding re-search, authorship or publication of this study.

Author's Note: There are no any notes declared by the author regarding this study.

Author Contributions: All sections of this study have been prepared by a single author.